

עובד פלג

תרבות עירונית

לאצי נשאר אופטימי

בשעות הקטנות של הלילה, בשעה שרוב אנשי תל-אביב כבר ישנים, ישנו מקום שבו מתאספות כל הנשמות התועות, ציפורי הלילה, אשר אינן מצליחות לישון מכל סיבה שהיא, כדי ללגום כוסית אחרונה.

הקפה של דויד. זה השם. למרות שברדך כלל הקפה הוא לא קפה, והקפה של דויד — הוא לא של דויד, אבל דויד זה עובר ממקום למקום, אחריו עוברת השמועה מפה לאזון ואחריה, עפות כל הציפורים אף הן.

ישנם במקום טיפוסים המזכירים את הדימוי מסיפורי רמון ראניון. החל בגאנג' סטרים "הכבישים החסרים ג'וב" לאותו הלילה וכלה כאנשים בודדים המחפשים חברה, אל כהול ואולי גם שיחה מודמנת עם מי שמוכן להקשיב.

יושב שם לפעמים בחור ישיבה צעיר, המגיע למקום עם הקפוט והשטריימל, מרבר רק גרמנית ועוקב בשקיקה אחר הסרטים החי-ציירוטיים המוקרנים בווידיאו.

מרי פעם מגיעה לסביבה. בכל פעם עם בת זוג אחרת לשולחן, למיטה, אך עם אותם הכלבים.

שם, יושב גם לאצי. אליעזר. מלצר. בשנות ה-60 לחייו. גוף של רקדן פלאמנקו, עיני תכלת בהירות עם קימטי צחוק מסביב הן.

קשה להסביר מה יש בו בלאצי זה שקונה את הלב. לכאורה, הסיפור שלו הוא עוד סיפור רגיל על ניצול-ישואה יוצא-הונגריה שהגיע

חוכמות, הוא מוציא אקרה — וזהו — סירוב פקודה. לאצי ברח מהרכבת כשהמפקד שלח אותו להביא אוכל מקרון-המיסעדה. ואז, כשהיתה לי הודמנות, קפצנו — אני והאוכל — מה רכבת.

בין הכדורים

בכודפשט הסתירו אותו כמה חברים. הוא התפרנס מפינג-פונג — טניס-שולחן. מיר מנתנו בתחום זה תעזור לו בעתיד, בין כדורי האש, במילחמת-העצמאות.

הוא עלה לארץ באונייה, שלא הייתי שם בה אפילו בירקון, ומייד התגייס לפלמ"ח.

אמרו — רווקים שמאלה, נשואים — ימי נה. אז עוד הייתי חופשי ומאושר, פנוי להרבלה, אז התגייסתי לפלמ"ח. היתה שם איזו מלכת-יופי של תל-אביב — חיילת בפלמ"ח, והיא מצאה חן בעיני. שאלתי את המ"כ איך מתחילים עם בחורה והוא ענה לי: תגידי —

את נראית טוב, לא השתנית בזמן האחרון. לקח לי כמה ימים ללמוד את זה, ובסוף אורתי אומץ, ניגשתי אליה, לקחתי אוויר ואמרתי: את נראית טוב, לא השתנית בזמן האחרון. היא ברחה.

לאצי הבין את מיגבלות השפה, וב-1949 התחתן עם הונגרייה. הוא קיבל 20 ל"י ממטה הפלמ"ח ואוהל נפרד. ירהדבש של ממש.

במקום התנצלות

תרבות עירונית אף היא בגדר תרבות, כמובן. תרבות-רחוב, תרבות שבין אדם לחברו, תרבות-האכילה, תרבות-השיחה, תרבות-ההומור, תרבות-הגי' נון, בני-תרבות.

תרבות בית-הקפה — האירופי, הלבנטיני, המזרחי, הפאב, מועדון-הלילה, המיסעדה/מיזלה/מישבעה, הקפה במבוא התיאטרון, במרתף המיכללה, בחנות-הספרים, במיסדרונות בית-המישפט. הקפה של הבהומה, של נוער הזהב, של ההומיסכסואלים, של מועלי-הגינקיון, של הלילה.

אלה המכונים בוהמיים: מ"קארלטון", "שלג הלבנון", "הקפה של האיש הע"צוב", "דרך המוזג" של פעם, "המלובלך", "גאורה", "קראני", "ורד" ועד "כסית". מחזהו של יוסף מונדי, סוגרים את הלילה, שהצגת-הבכורה שלו נתקיימה בימים אלה, מתרחש על רקע בית-קפה אחד, מיוחד-במינו, בתל-אביב, קפה מזן נכחד, קפה בטעם (מישהו יאמר: בחוסר-טעם) של פעם. קפה של לילה, של עובדי-הלילה וציפורי-לילה, לא של גנרלים ועיתונאים, לא של אנשי עמל ויזע המקימים לנו זוע, לא של בעלי הצווארון הלבן, אנשי ה-9 עד 5.

לאצי, או מי שמוכר בכינוי-חיבה הונגרי זה, נמנה עם אבני-הפינה של אותו בית-קפה לא-יוקרתי של לילה, שכידוע אין גם לו יוקרה, בעיר שאומרים עליה שהיא עיר בלי יוקרה או, סתם, בלתי-יוקרתי.

הרשימה הבלתי-יוקרתי הזאת מתרכזת בלאצי, אבל מוקדשת לזן בן-אמוץ, אשר מי כמוהו ידע לגשר בין תרבות-המדורה הפלמ"חית (בלוף גמור, כמובן) לבין תרבות בית-הקפה התל-אביבי והירושלמי. במלאות 30 למותו, והיא מופיעה, כבוונה תחילה, במדור לספרות ולאמנות שאין בו, בדרך כלל, רשימות על בתי-קפה וחיי-לילה, אבל יש בו דברים שהעורך מבקש שיהיו בו, ובכלל זה דברים על בתי-קפה ועל זן בן-אמוץ ועל לאצי.

נתן זך

אלרגי. אשתו מארוקאית. שנים צריכים ללמוד איך לקלקל חומר טוב, ולהפוך אותו לקובה ומאחשי" במישר-הכנסת הכיר את בן-גוריון ומשה שרת: בכנסת הרביעית ליוזיית את בן-גוריון לאוטו והוא אמר לי: אחרי הבחירות לא בטוח שאני אחיה פה, אבל זה שאתה תהיה — זה בטוח. אני אהבתי

אדם ישר. תראה לי את הציפורניים. אמרו לי לפני כן לנקות אותן, אז הכל היה בסדר והוא אמר: בשבת תבוא לעבוד. כל יום שישי לא ישנתי. חלמתי שאני שופך מרק. התרגשות איומה.

בתור מלצר טירון שמו אותו במקום חלש, עם זכוכים, שאיש לא ישב שם. למלזו הגיעה

לאצי, בפלמ"ח (1948), במישמר הכנסת (1961), ובפעולה קולינארית

אותו. יום אחד היה ויכוח על האלפונה. בגין תקף את בן-גוריון, בן-גוריון ענה, בגין נשא נאום ושיכנע אותי במאה אחוז שהוא צודק, אחרי-כך בן-גוריון נשא נאום וגם הוא שיכנע אותי במאה אחוז שהוא צודק. מאז אני לא חבר בשום מפלגה.

אשתו (של בן-גוריון), לעומת זאת, משהו קטאסטרופה. היה לי תקל איתה: פולה ישבה תמיד מאחורי דוכן-הנאומים. כשבגין ירד היא אמרה לו: איך אתה מדבר עם ראשי הממשלה? לא תתבייש? ואני עמרתי שם ובן-גוריון תמיד רץ, רץ למעלה לוועדת-חוקי וביטחון. אז היא אמרה לי: אדוני, תרוץ אחי ריו! תשמור עליו! ענית: סליחה, אני צריך להיות פה. והיא אומרת: לא, לא, תרוץ אחרי! תשמור על ראשי-הממשלה! אמרתי לה: שומרים עליו, גברת. אז היא התלוננה לקצין הכנסת שאני לא שמעתי בקולה.

בסופו של דבר, עוב לאצי את מישמר-הכנסת בגלל סיבה פרוואית ופאטיטית. הילדים שראו אותו במדים צעקו לו שהוא דומה לאייכמן. באותה תקופה נערך מישפט

קבוצה של הונגרים. הוא הרוויח באותו יום שתי לירות, חור מיוש, ואז הציע לו חבר לעבוד כמוסאי-פלאפל. יום אחד כל האנשים מקורס הטייס באו למוסאי-פלאפל לאכול 28 חומס. אני רציתי לברוח ולא יכולתי. פתאום ראש-השולחן, המדרין, פונה אלי ואומר: סליחה, אפשר לקבל עוד פיתות? הסתכלתי עליו ואמרתי לו: קום ותיקח לך! הוא קם, ואמר: כן, המפקד.

משוה קטאטרופה

אחרי השיחרור שמע לאצי שמקימים את מישמר-הכנסת והגיש את מועמדותו. היו 740 מועמדים ל-20 מקומות. לאצי, לא רק שהת-קבל, אלא הפך להיות האחראי על המישמר. בינתיים, הכיר לאצי את אשתו השנייה ב-בריכת גורדון. מאז אני לא מתרחק, —

זאת היתה תקופה נחמדה, כך הוא טוען, רק שלפעמים נהרגו אנשים. מה שהציל אותי זה שהייתי טוב בטניס-שולחן, וקפצתי בין הכי-רוקים.

ב-1952 הוא כבר היה גרוש. שלחו אותו למחנה מרכוס בחיפה. ושם, בחיפה, החלה בעצם הקאריירה הארוכה שלו בתור מלצר. "שלחו אותי עם 50 ל"י. הרגשתי עשיר ממש. חשבתי שבמחנה לא אצטרך כסף, אבל הת-אהבתי באיזו רב"טית צעירה מחיליהם והי-לכנו לבלות.

באנדוראדו, כפיקודי — מועדוני-לילה ירועים באותן שנים — שעל הכרמל. רקדנו, שתינו, ובסוף — ירדתי תפרן. והיו לי עוד 40 יום להיות שם.

הוא התחיל להסתובב בחיפה כלי פרוטה, עד שיום אחד מצא שם חבר, מחסנאי, שעבר בתור מלצר בשבתות בכאיי-טיביץ' שעל שפת הים. וזה נתן לו רעיון. הוא ניגש למנהל של הכאיי-טיביץ'. הוא שאל אותי: אתה יודע לעבוד בתור מלצר? ענית לו: בחיים שלי לא תפסתי צלחת. הוא אמר: או, אתה כד-

לאצי, לרבריו, ממניעים אידיאולוגיים ו"מפ"ני שלא היה בשל מספיק" לא הגיע לעמדה חשובה.

אולי העובדה שהוא עדיין עובד כמלצר, בשעות שכיז מלצרות היא מיקצוע לילדות יפות בנות 17, ואולי השמירה על גינונים אכיריים של שנות ה-20, אחרי 40 שנה בארץ, הן הסיבות לייחודו.

למרב האירוניה, אילו היה לאצי נולד כיום — לא היה נולד כלל. עובדת היוולדו קשורה בטעות שעשה רופא תורכי שלא הצ-ליח לבצע הפלה לאמו שהיתה רקדנית. הוריו לא היו נשואים ואביו היה דיפלומט הונגרי. הוא גדל בקושי (כלשונו) ועשה "בגרות" מיל-חמתית. אחרי הלימודים החל לעבוד כחייל יהודי ולא נשק בצבא ההונגרי. הם עסקו בבי-ניית מסילת רכבת בטרנסילבניה. מסילה, שמלאכת הקמתה לא נגמרה מעולם, מפני שהרוסים התקרבו. בחזרה, ברכבת, התאהב בו מפקד-הפלוגה שלו (הייתי בחור יפה) ולקח אותו להיות שמש. הקצין היה הומריסטסואלי ולאצי פחד, אבל, בתקופת הנאצים לא היו